

Oš II – kořeny etnického násilí v Kyrgyzstánu

Struktura přednášky

- Aktuální události – stručný náhled
- Kyrgyzstán - základní fakta
- Vybrané příčiny etnických konfliktů v zemi
  - Politická transformace
  - Ekonomické disparity
  - Nacionalismus
  - Islám ad.
- Oš I (1990)
- Oš II (2010)
- Aktuální situace a výhled do budoucnosti

Aktuální události – stručný náhled

- **Sled událostí**

- Protestní akce opozice pořádány již od poloviny roku 2009
- 6. 4. 2010 – Talas
- 7. 4. 2010 Biškek
- 11. 6. 2010 – Oš, Uzgen, Jalal-Abad

- **Revoluce**

- Opozice/Prozatímní vláda – důvody protestů
- Ex- prezident
- Lid – důvody protestů

- **Násilí na jihu země**

- Uzbekové vs. Kyrgyzové
- Humanitární krize

www.static.guim.co.uk

www.si.wsj.net

<http://kivafellows.files.wordpress.com/2010/06/osh2.jpg>

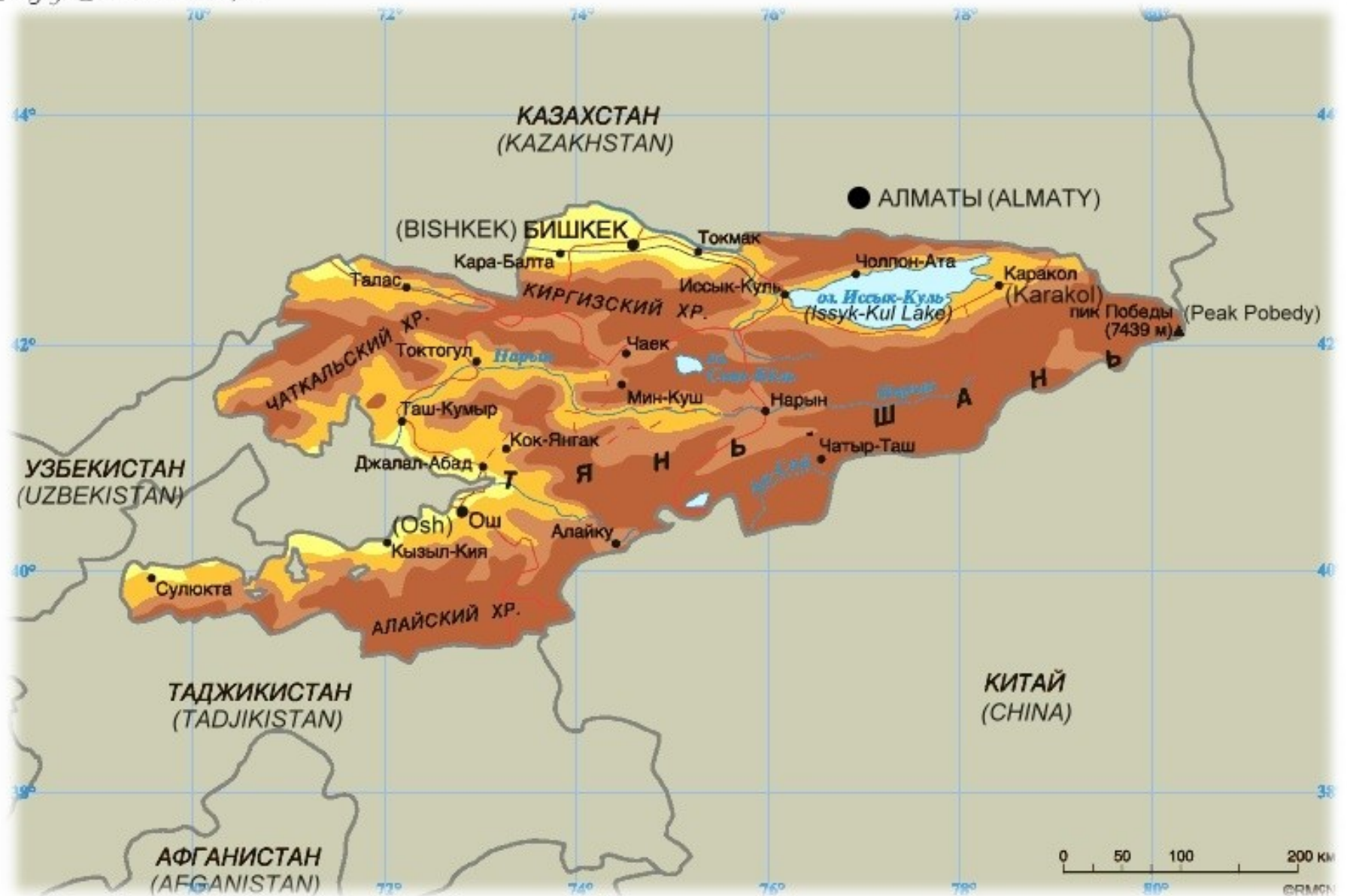
Kyrgyzstán – základní fakta

- Hornatá středoasijská země s 5 mil. obyvatel
- Nezávislost na SSSR získána v roce 1991
- Tranzitní ekonomika, hospodářství zaměřeno především na zemědělství (chov dobytka), pěstování bavlny, tabáku, produkce vlny a vývoz masa základní produkty.
- Industriální sektor stále prochází restrukturalizací, zpracování a těžba zlata, mědi, uranu.
- Jazyk: kyrgyzština, ruština
- 90 etnik – Uzbekové, Rusové, Němci, Ukrajinci, Tádžikové, Turci, Ujguři, Kurdi, Korejci, Turci, Dunganové ad.
- Náboženství: islám, pravoslaví, původní animistická náboženství

Kyrgyzstan – topografická mapa

www.shetinin.com

Sergay@Shetinin.com '07

Administrativní členění

<http://eng.abc.kg/files/kyrgyzstan-map1.gif>

Vybrané příčiny etnických konfliktů v zemi

- Politická transformace
  - Vývoj po r. 1991 – stručně
  - Politické zastoupení minorit
  - Politická manipulace etnické příslušnosti
- Ekonomické disparity
  - Selhání socio-ekonomické transformace
  - Přerozdělování zdrojů mezi minoritami
- Nacionalismus
  - Kyrgyzský nacionalismus po r. 1991
- Islám
  - Význam islámu

Politická transformace

- Vývoj od r. 1991 – změna z liberálního demokratického systému směrem k autoritářskému způsobu vlády (A. Akajev, K. Bakijev)
- Korupce/Nepotismus/tradiční solidarita – tooganchilik
- Politické zastoupení minorit a politická manipulace etnické příslušnosti
  - Na počátku 90. let
  - V průběhu vlády Bakijeva
  - Uzbekové / Rusové, Ukrajinci, Němci ad.
  - Etnické roztržky menšího rozměru v posledních letech

Socio-ekonomické disparity

- Selhání socio-ekonomické transformace

- Pokles HDP na osobu
- Šedá ekonomika
- Remitendy
- Chudoba měřená příjmy atd.

-
- Pokles naděje na dožití
  - Pokles studentů a žáků zapsaných do všech stupňů vzdělání
  - Genderová nerovnost
  - Pokles ILR
  - Snížení podílu urbanizace
  - Zvýšená migrace (interní i externí) atd.

- Přerozdělování zdrojů a politické moci mezi etnické minority
- Etno-teritoriální faktor – nedostatek půdy!
- Demografický faktor (vysoká porodnost/rostoucí hustota populace/nedostatek pracovních míst/nekvalitní vzdělávací systém atd.)

Chudoba v Kyrgyzstánu a ostatních zemích SA

Country	National Poverty Rates (%)				International Poverty Measures \$1-a-day			Proportion of Pop. Below \$1(PPP) a day (%) (Year)
	Year	National	Urban	Rural	Year	HCR (%)	Magnitude ('000)	
Kazakhstan	2002	27.9	20.3	36.9	2001	0.1	16.3	0.1 (2001)
Kyrgyzstan	2000	52.0	43.9	56.4	2001	0.9	42.6	0.9 (2001)
Tajikistan	2003	56.6	47.7	59.9	1999	13.9	840.5	13.9 (1999)
Turkmenistan	1998	29.9	20.1	31.1	1998	12.1	593.8	12.1 (1998)
Uzbekistan	2000	27.5	22.5	30.5	2000	17.3	4260.7	17.3 (2000)

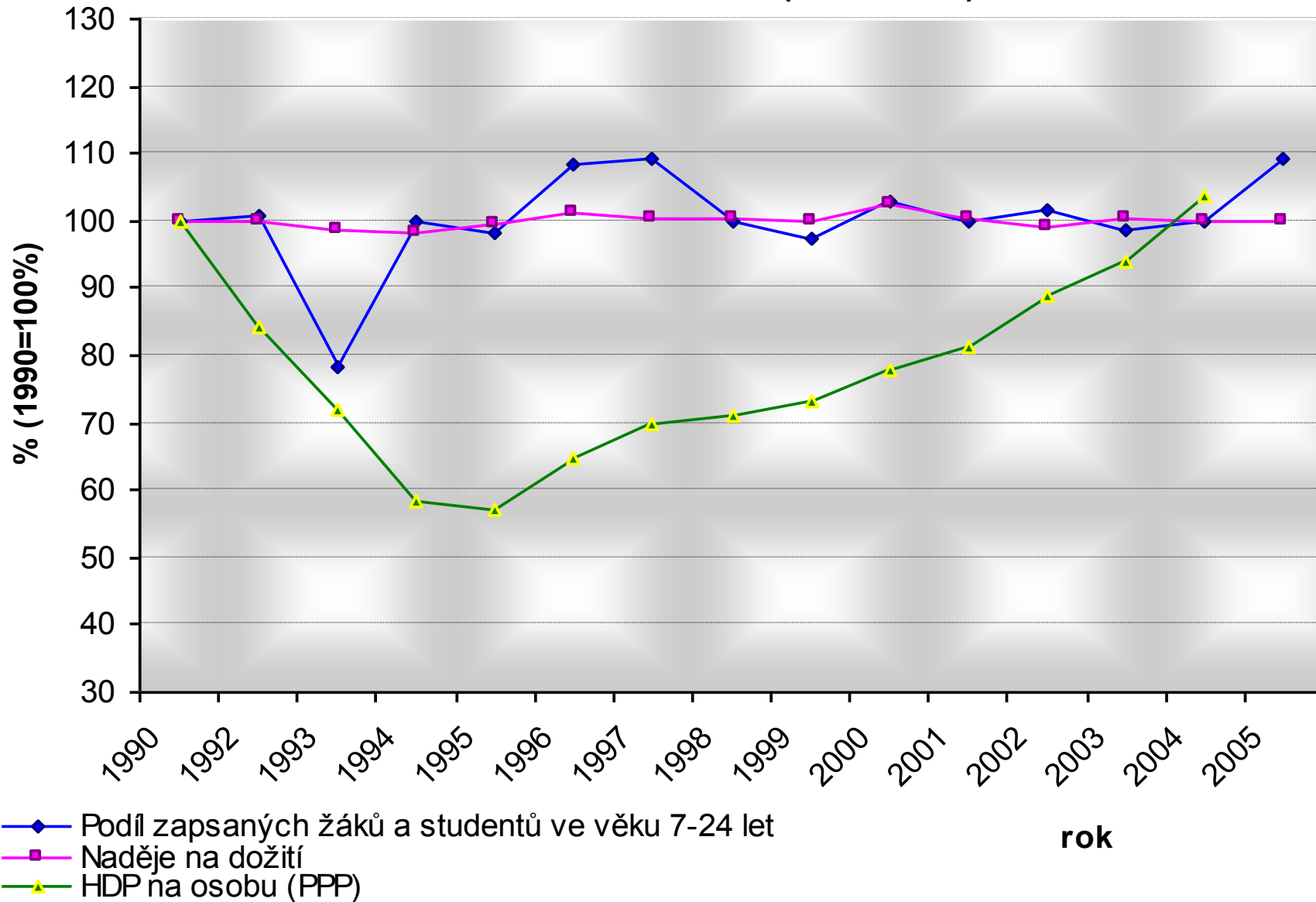
Sources: National Poverty Rates: Asian Development Bank, Regional Technical Assistance 5917: *Building a Poverty Database and Regional Technical Assistance 6047: National Poverty Reduction Strategies for PDMCs*, (ADB 2004, p. 52).

Country	1987-88		1993	
	Number (millions)	Share of population (%)	Number (millions)	Share of population (%)
Kazakhstan	0.8	5	11.0	65
Kyrgyzstan	0.5	12	4.0	88
Turkmenistan	0.4	12	2.4	61
Uzbekistan	4.8	24	13.3	63

Notes: The poverty line is 120 international dollars per capita per month. Tajikistan is not included in the source, presumably because of the civil war in 1993, but poverty would have been at least as high as in the other four countries.

Source: Milanovic (1998, Table 5.1), based on Household Budget Survey income measure (Pomfret 2003, p. 45).

HDP na obyvatele (PPP)/ Naděje na dožití/Podíl zapsaných žáků a studentů ve věku 7-24 let (1990-2005)

Nacionalismus

- Národnostní politika v KGZ v době SSSR
  - SSSR – vymezení hranic a titulárního etnika
  - Etno-teritoriální federalismus – důležité bylo, kde se člověk narodil
  - Etnicita brána spíše jako kulturní než politický faktor v poruštěném SSSR
- Kyrgyzský nacionalismus po r. 1991
  - Askar Akajev a jeho projekty
  - Kurmanbek Bakijev

Figure 4.1 'Kyrgyzstan- Our Common Home' sign board in

ЛЮБИМЫЙ СТАЛИН-СЧАСТЬЕ НАРОДНОЕ!

Role islámu v Kyrgyzstánu

- Islám v Kyrgyzstánu viditelně přítomen především na jihu země – tradiční islámská kultura, usazení rolníci, vliv uzbeckého obyvatelstva
- X
- Na „poruštěném“ a tradičně nomádském severu země hrála větší roli původní animistická náboženství a později pravoslaví (vliv ruské menšiny)
- Za SSSR víra potlačována, po r. 1991 opětovný vzestup islámu – bývá ovšem přeceňován (Megoran, Marat ad.)
- Zisk financí z USA – boj proti islámskému fundamentalismu
- Zástupná témata – stát si hledá „nepřítele“
- Hnutí Hizb Uh Tahrir – členy jsou převážně Uzbekové

Etnická kompozice provincie Oš v letech 1991-2004

Nationality	Year, thousand people			
	1991	1997	2000	2004
Kyrgyz	787,6	936,2	775,8	865,5
Uzbeks	363,5	412,9	376,2	393,9
Russians	68,3	37,3	14,1	11,7
Tajiks	28,5	31,5	6,6	0,9
Tartars	23,9	15,2	6,7	5,5
Ukrainians	8,2	4,5	1,3	0,9
Turks	7,9	8,9	10,7	11,1
Uighurs	7,8	8,8	10,7	11,2
Azerbaijani	5,4	6,1	3,9	4,1
Kazakhs	1,6	1,6	1,0	0,9
Koreans	1,4	1,1	0,6	0,5
Armenians	1,3	1,3	0,1	0,1
Byelorussians	1,1	0,8	0,1	0,07
Dungans	0,7	0,7	0,8	0,8
Germans	0,7	0,1	0,2	0,1

¹ Information provided by Osh Province Department of State Statistics, 3 March 2004

Oš I (1990)

- Kontext – politická a ekonomická situace v době konfliktu
- Jádrem konfliktu leželo v rozhodnutí místního komunistického tajemníka, etnického Kyrgyze, přidělit půdu chudým kyrgyzským farmářům. Ta půda však byla v majetku kolektivních farem, které patřily Uzbekům
- Příčinou konfliktu tak byla špatná socio-ekonomická situace a přístup k moci, který byl pro určité skupiny nemožný
- Byla nastartována vlna násilí, mezi etnickými Uzbeky a Kyrgyzy (ostatní etnika zůstávala neutrální a území opouštěla), která po sobě zanechala téměř 300 obětí na životech.
- Aktivními účastníky konfliktu byli především mladí lidé ve věku 25-29 let
- Konflikt byl ukončen až zásahem ruských vojsk
- 64% respondentů výzkumu z r. 1992 (A. Asankanov) se domnívalo, že konflikt byl způsoben špatnými životními podmínkami
- Vláda ani obyvatelé o konfliktu nikdy otevřeně nehovořili; z konfliktu se stalo tabu, které dnes pro mnohé představuje kořeny současného násilí

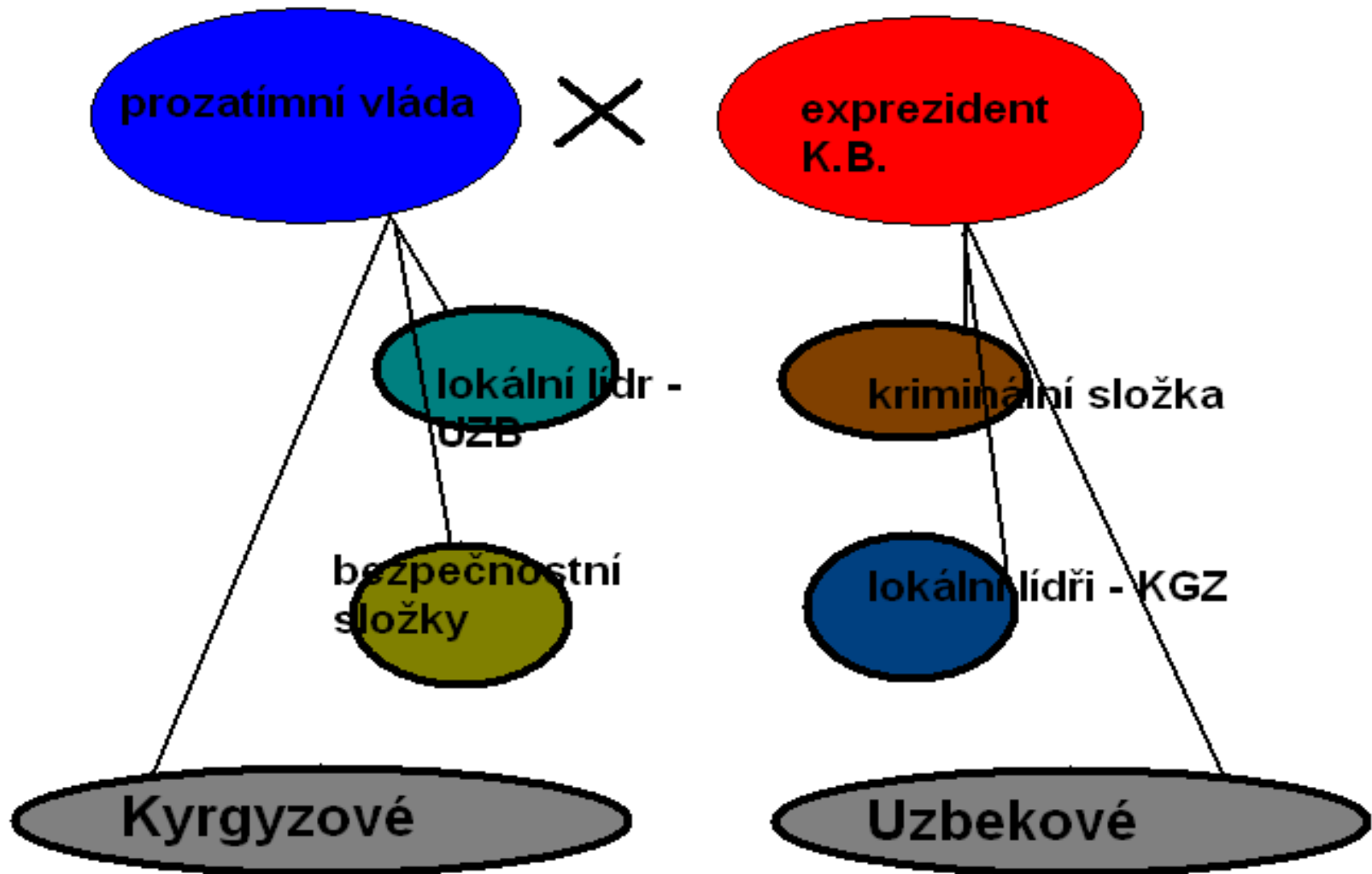
Oš II (2010)

- V Džalalabádu vypukla demonstrace na podporu Bakijeva – kyrgyzská vláda požádala o pomoc uzbeckého lídra Batyrova =>etnický faktor
- Násilí rozpoutáno při potyčkách v Džalalabadské oblasti a postupně rozšířeno do dalších měst na jihu
- Svou roli sehrála pravděpodobně třetí strana – M. Bakijev x Batyrov ?
- Silný vliv „našeptávačů“ a smyšlených příběhů, které byly pravděpodobně vypuštěny na obě strany – stejně jako v r. 1990
- Formace kyrgyzské a uzbecké frakce
- Přítomni byli profesionální žoldáci, kteří měli za úkol rozdmýchávat násilí (svědectví na obou stranách)
- Svědectví o vzájemné loajalitě skupin
- Participace bezpečnostních složek

Oš II (2010)

- Dle prozatímní vlády
  - Násilí bylo vyvoláno ex-prezidentem Bakijevem, potažmo jeho synem Maksimem za účelem diskreditace vlády
  - Bezpečnostní složky zasáhly proti násilí adekvátním způsobem a ochránily občany KGZ dle svých možností
- Dle Human Rights Watch
  - Násilí bylo možná rozpoutáno vnějšími iniciátory, nicméně jeho eskalace je vinou vlády, která nejednala jako silná autorita =>
  - Vláda nejenže neochránila své občany, ale bezpečnostní složky se navíc podílely na násilí páchané na Uzbekích !
  - Vzhledem k událostem, které předcházely ošskému konfliktu je zřejmé, že vláda má podíl na nárůstu nesvárů mezi komunitami Kyrgyzů a Uzbeků – politická podpora dvou různých skupin
- Humanitární krize byla zažehnána díky Referendu a rychlému návratu uprchlíků do svých domovů – při destabilizaci ovšem hrozí HK mnohem větší

Klíčoví aktéři

Aktuální situace a výhled do budoucnosti

- Referendum 2010
- Volby říjen 2010
- Stabilizace situace
  - Vyšetřování situace v Oši musí být nezávislé – psych. efekt
  - Výsledky vyšetřování národní komise 2011
  - Je nutná okamžitá ekonomická stabilizace země – především zásluhou zahraničních donátorů
  - V opačném případě hrozí další destabilizace a další S x J rozdělení
  - Spravedlnost v soudních procesech
- Regionální dopady
- Geopolitické dopady

Otázky k diskuzi?

Děkuji za pozornost

Zdroje

- HUSKEY, E. (1997): Kyrgyzstan: the politics of demographic and economic frustration. In *New states, new politics: building the post-Soviet nations*. Cambridge, UK: Cambridge University Press. 1997. s. 654-676
- MARAT, E. (2009): Migrant's remittances fare better than expected in Central Asia. CACI Analyst. Issue 11. Dotupné na <http://www.cacianalyst.org/?q=node/5215>
- GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha : Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4. S. 470-471
- AKIPRESS News Agency
- Al Jazeera English
- Eurasianet.org
- Ferghana.ru
- RFERL.org
- JAMESTOWN Foundation
- Cacianalyst.org
- Ad.